

Sorin Mitu (coord.), *Enciclopedia imaginariilor din România. Imaginar istoric, vol. III, coordonator general, Corin Braga, Polirom, Iași, 2020, 407 p.*

Printre temele de cercetare istorică care au născut dezbateri și controverse în istoriografia din România postcomunistă, problematica relației dintre mit, imaginar și realitate istorică se numără printre cele mai cunoscute. Volumul coordonat de Sorin Mitu în cadrul unei serii ghidate de Corin Braga nu își propune să reprezinte o „enciclopedie” care să catalogheze exhaustiv tipologiile de imaginar istoric, legate de trecutul românilor, din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre, ci, mai degrabă să ofere cititorilor, cu precădere celor specializați, o trecere în revistă a principalelor subteme legate de imaginarul (sau imaginariile) istoric(e).

Primele două texte (*Argument*, semnat de coordonator; *Istoricii imaginarului*, elaborat de Toader Nicoară) deschid și încadrează contribuțiile incluse în volum. Toader Nicoară se concentrează asupra unei perspective istoriografice a analizelor imaginariilor istorice în România, subliniind nu doar contribuțiile recente, din istoriografia postcomunistă, ci și rolul unor istorici importanți cu cariere și contribuții relevante și înainte și după 1989, printre care Pompiliu Teodor sau Alexandru Duțu. De asemenea, este binevenită sublinierea faptului că problematica istoriei imaginariilor istorice în istoriografia din România nu este legată de un singur centru universitar, ci există adevărate „școli” istoriografice atât în București, Cluj-Napoca și Iași, fără a nesocoti pe cele din alte orașe.

Coordonatorul volumului subliniază obiectivele și, implicit, limitele, acestui volum. Așa cum Sorin Mitu recunoaște, volumul este construit aproape exclusiv în jurul școlii istorice clujene. Motivele acestei opțiuni țin, conform explicației sale, atât de opțiuni pragmatice, în directă legătură cu relațiile profesionale dintre autori, cât și de un anumit „fel de a scrie istoria”, specific acestei tradiții istoriografice. În al doilea rând lipsa lui Lucian Boia din cadrul acestui proiect este descrisă de Sorin Mitu ca o adevărată provocare: „O enciclopedie a imaginarului istoric românesc fără Lucian Boia! Este deja o provocare” (p. 13). Dincolo de motivele de ordin conjunctural, există o diferență generațională între cei mai mulți dintre autorii cuprinși în proiect și generația pe care Lucian Boia o reprezintă în istoriografie. Tocmai această absență a lui Lucian Boia (a nu se înțelege o absență a referințelor la lucrările lui Lucian Boia – acestea sunt foarte numeroase) demonstrează importanța profesorului bucureștean în a propune un câmp de cercetare, frecventat mai departe, cu rezultate pe măsură, de istorici din generații mai tinere.

Volumul este structurat pornind de la cinci secțiuni. Prima dintre acestea, *Constelația originilor*, analizează una dintre temele aproape clasice și tradiționale ale istoriografiei românești, anume etnogeneza poporului român. Contribuțiile incluse în a doua secțiune, *Constelația comunităților imaginate*, discută diacronic câteva dintre conceptele legate de construirea în timp a acestor comunități imaginate, precum națiunea sau corpul social. A treia secțiune propune subteme legate de *Constelația identității și alterității*, incluzând inclusiv capitole despre imaginarul istoric al unor minorități naționale, precum sașii sau secuii, de multe ori neincluși în discursul despre imaginarul istoric în spațiul românesc. Penultima secțiune, *Constelația istoriei și politicii*, are o abordare concentrată asupra unor problematici tradiționale în

istoriografia imaginariilor istorice, precum revoluția sau rolul conducătorului providențial, în timp ce ultima secțiune, *Constelația evaziunilor*, utilizează o abordare mai degrabă specifică istoriei culturale, incluzând teme precum călătoria sau peisajul. Metafora „constelației”, prezentă în fiecare titlu al celor cinci secțiuni, subliniază abundența abordărilor și a subiectelor subscrise câmpului epistemic al imaginarului istoric: „Enumerând inițial alfabetic cei douăzeci de aștri care compun această hartă a imaginarului istoric în România, am observat că ei se articulează spontan în constelații ample, aglutinate de câmpuri de forță mai adânci...” (p. 13).

Dincolo de opțiunile metodologice și stilistice legitime ale fiecărui autor, într-un proiect colectiv, se poate observa o anumită uniformitate a contribuțiilor incluse în acest volum. În afară de faptul că reprezintă un merit real al coordonatorului, această uniformitate, inclusiv prin prisma referințelor din literatura de specialitate, probează că, pe lângă varietatea abordărilor și a temelor, cercetările cu privire la imaginarul istoric prezintă în istoriografia din România un câmp de cercetare bine definit și configurat. Această idee poate fi considerată cea mai importantă concluzie a volumului în ansamblul său, dincolo de concluziile specifice propuse de fiecare autor în capitolele individuale.

Remarcăm că volumul de față nu reprezintă o contribuție solitară, ci este inclus într-o serie de cinci volume, fiecare dintre acestea dedicat unui tip de imaginar: imaginarul literar, patrimonial și imaginarul lingvistic, imaginarul istoric, imaginarul religios, respectiv imaginarul și patrimoniul artistic. Chiar dacă diviziunile clare și univoce între tipurile de imaginar pot fi considerate aproape exclusiv opțiuni de natură disciplinară, este important de subliniat că imaginarul istoric este doar un tip de imaginar, profund legat de imaginarul lingvistic, cel religios sau cel literar. Din acest punct vedere, pentru specialiștii interesați doar de imaginarul istoric, includerea acestei problematice într-o serie mai generoasă propune o abordare în care imaginarul istoric nu este analizat în afara contextului, izolat, ca subiect de analiză cu granițe epistemice bine definite, ci, dimpotrivă, ca (sub)diviune a tipurilor mai generale de imaginar, în raport cu care acesta este mult mai profund legat, influențându-se reciproc în modalități adesea foarte profunde.

Volumul al treilea din seria dedicată imaginariilor din România, concentrat asupra imaginarului istoric, reprezintă din mai multe puncte de vedere o contribuție necesară și utilă în cartografierea principalelor direcții de cercetare actuale din istoriografia din România referitoare la acest subiect.

Ionuț-Mircea MARCU

Victor NEUMANN (coordonator), *The Banat of Timișoara. A European Melting Pot*, Londra, Scala Arts & Heritage Publishers, 2019, 406p.

O lucrare despre istoria unei regiuni aduce în atenția publicului detalii care completează istoria unei țări, a unei națiuni. Când este vorba despre un teritoriu aflat și geografic și istoric la întâlnirea mai multor state, demersul științific este mai interesant și mai complex atât datorită surselor foarte diferite, cât mai ales datorită necesității de a reda cu acribie diversitatea evenimentelor și a punctelor de vedere